

หลักปฏิบัติเพื่อการจัดการคุณภาพสถิติทางการประเศไทย

สำนักงานสถิติแห่งชาติ

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

หน่วยงานเจ้าของเรื่อง	กองบริหารจัดการระบบสถิติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ โทรศัพท์ 0 2141 7447-9 โทรสาร 0 2143 8121 ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ pstand@nso.go.th
หน่วยงานที่เผยแพร่	กองสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษาฯ อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น 2 โทรศัพท์ 0 2141 7498 โทรสาร 0 2143 8132 ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ pinfopub@nso.go.th
ปีที่จัดพิมพ์	2561
จัดพิมพ์โดย	บริษัท ธนาเพรส จำกัด

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	1
หลักปฏิบัติเพื่อการจัดการคุณภาพสถิติทางการประเศไทย	3
หลักปฏิบัติข้อที่ 1 ความเป็นอิสระและความเป็นมืออาชีพ (Professional and Independence)	5
หลักปฏิบัติข้อที่ 2 การรักษาข้อมูลเป็นความลับโดยเคร่งครัด (Statistical Confidentiality)	6
หลักปฏิบัติข้อที่ 3 ความถูกต้องของระเบียบวิธีทางสถิติ (Sound Methodology)	7
หลักปฏิบัติข้อที่ 4 กระบวนการสถิติที่เหมาะสม (Appropriate Statistical Procedures)	8
หลักปฏิบัติข้อที่ 5 ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ (Relevance)	10
หลักปฏิบัติข้อที่ 6 ความถูกต้องแม่นยำและเชื่อถือได้ (Accuracy and Reliability)	11
หลักปฏิบัติข้อที่ 7 ความเหมาะสมของเวลาและการตรงต่อเวลา (Timeliness and Punctuality)	12
หลักปฏิบัติข้อที่ 8 ความสอดคล้องและเปรียบเทียบกันได้ (Coherence and Comparability)	13
หลักปฏิบัติข้อที่ 9 การเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย (Accessibility)	14

บทนำ

“สถิติ” ถือเป็นวัตถุดิบสำคัญ เป็นต้นน้ำแห่งองค์ความรู้ที่นำไปสู่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล การกำกับดูแล การติดตาม และการประเมินผลการดำเนินงานสำหรับการพัฒนาในระดับประเทศ แต่เนื่องจากบริบทของสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีรูปแบบที่หลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น ผู้บริหารต่างต้องการสถิติที่มีความถูกต้องแม่นยำที่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง เพื่อให้แน่ใจได้ว่าการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจเป็นไปอย่างถูกต้องและโปร่งใส “คุณภาพสถิติ” จึงเป็นสิ่งสำคัญที่หน่วยสถิติต้องคำนึงถึง เพื่อสร้างความมั่นใจแก่สังคมว่า สามารถผลิตสถิติและสารสนเทศที่ถูกต้อง ทันเวลา และตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศ

สำนักงานสถิติแห่งชาติในฐานะที่เป็นองค์กรในการผลิตข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นของประเทศ และเป็นหน่วยงานกลางที่มีภารกิจในการบริหารจัดการระบบสถิติของประเทศให้เป็นเอกภาพ มีกลไกการดำเนินงานคือ การจัดทำแผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย เพื่อกำหนดกรอบความรับผิดชอบของหน่วยสถิติในการจัดทำสถิติให้สามารถใช้ข้อมูลร่วมกันได้ และเพื่อกำหนดมาตรฐานในการนำไปใช้เป็นแนวทางของการผลิตสถิติของหน่วยสถิติให้มีความถูกต้องตามหลักวิชาการและสอดคล้องกับหลักมาตรฐานสากล โดยเฉพาะสถิติที่มีความสำคัญต่อการใช้ในการกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาประเทศหรือเรียกว่า “สถิติทางการ” (Official Statistics) ซึ่งสถิติดังกล่าวต้องเป็นสถิติที่มีการผลิตถูกต้องตามหลักการที่วางไว้อย่างเป็นระบบ และมีมาตรฐานคุณภาพที่กำหนด รวมถึงเป็นสถิติที่มีการผลิตอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลอ้างอิง (Reference) ที่มีความน่าเชื่อถือสูงสำหรับประเทศไทย

เพื่อให้การผลิตสถิติทางการของประเทศมีคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้น สำนักงานสถิติแห่งชาติจึงได้พัฒนาแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพสถิติทางการ และให้ความสำคัญในเรื่องความต้องการของผู้ใช้หรือเหมาะสมกับวัตถุประสงค์/ การนำไปใช้ (fit for use) โดยยึดหลักการพื้นฐานสถิติทางการ (The Fundamental Principles of Official Statistics: FPOS) ขององค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ซึ่งเป็นกรอบเชิงนโยบายการดำเนินงานที่ให้แต่ละประเทศนำไปปฏิบัติเพื่อให้ได้สถิติทางการที่ดี ดังนั้นเพื่อให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ สสช. จึงนำหลักการพื้นฐานสถิติทางการมาถอดเป็นหลักปฏิบัติเพื่อการจัดการคุณภาพสถิติทางการประเทศไทย (Thailand Code of Practice: TCoP) เพื่อเป็นกรอบการจัดการคุณภาพสถิติและเป็นแนวทางให้กับหน่วยสถิติต่าง ๆ ใช้ในการพัฒนา การผลิต การเผยแพร่ และการให้บริการสถิติทางการอย่างมีคุณภาพ โดยเชื่อมั่นว่า การนำหลักปฏิบัติเพื่อการจัดการคุณภาพสถิติทางการประเทศไทยไปสู่การปฏิบัติจะทำให้สถิติทางการมีคุณภาพ ส่งผลให้การนำสถิติทางการไปใช้ในการตัดสินใจเป็นไปอย่างถูกต้องแม่นยำ และส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้ใช้สถิติทางการในทุกภาคส่วน

หลักปฏิบัติเพื่อการจัดการคุณภาพสถิติทางการประเทศไทย

หลักปฏิบัติเพื่อการจัดการคุณภาพสถิติทางการมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางให้กับหน่วยสถิติต่าง ๆ ในการพัฒนา การผลิต การเผยแพร่ และการให้บริการสถิติทางการอย่างมีคุณภาพ เพื่อให้มีความน่าเชื่อถือและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ใช้บริการ โดยหลักปฏิบัตินี้ประกอบด้วย 9 ประการ และชุดตัวชี้วัดในแต่ละหลักปฏิบัติ ดังนี้

- หลักปฏิบัติข้อที่ 1 ความเป็นอิสระและความเป็นมืออาชีพ
(Professional and Independence)
- หลักปฏิบัติข้อที่ 2 การรักษาข้อมูลเป็นความลับโดยเคร่งครัด
(Statistical Confidentiality)
- หลักปฏิบัติข้อที่ 3 ความถูกต้องของระเบียบวิธีทางสถิติ
(Sound Methodology)
- หลักปฏิบัติข้อที่ 4 กระบวนการสถิติที่เหมาะสม
(Appropriate Statistical Procedures)
- หลักปฏิบัติข้อที่ 5 ตรงตามความต้องการของผู้ใช้
(Relevance)
- หลักปฏิบัติข้อที่ 6 ความถูกต้องแม่นยำและเชื่อถือได้
(Accuracy and Reliability)
- หลักปฏิบัติข้อที่ 7 ความเหมาะสมของเวลาและการตรงต่อเวลา
(Timeliness and Punctuality)
- หลักปฏิบัติข้อที่ 8 ความสอดคล้องและเปรียบเทียบกันได้
(Coherence and Comparability)
- หลักปฏิบัติข้อที่ 9 การเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย
(Accessibility)

ความเป็นอิสระและความเป็นมืออาชีพ (Professional and Independence)

การดำเนินงานของหน่วยสถิติต้องเป็นอิสระจากหน่วยงานนโยบาย หน่วยงานหรือคณะกรรมการบริหารหรือกำกับดูแลของภาครัฐ ตลอดจนองค์กรอิสระต่าง ๆ ในภาคเอกชน เพื่อรับรองความน่าเชื่อถือในระดับสากล

ตัวชี้วัดของหลักปฏิบัติ

- ตัวชี้วัดที่ 1.1 หน่วยสถิติมีแนวปฏิบัติทางจริยธรรมหรือจรรยาบรรณวิชาชีพในการผลิตและเผยแพร่ข้อมูลและสารสนเทศทางสถิติ
- ตัวชี้วัดที่ 1.2 หน่วยสถิติสามารถเลือกแหล่งข้อมูลและวิธีการทางสถิติ (ระเบียบวิธี มาตรฐาน และกระบวนการทางสถิติ) รวมทั้งตัดสินใจเกี่ยวกับการเผยแพร่ได้โดยเอกเทศตามความเหมาะสมทางสถิติ
- ตัวชี้วัดที่ 1.3 ยินยอมให้หน่วยสถิติที่เหมาะสมให้ความเห็นเกี่ยวกับการตีความที่ผิดพลาดและการใช้สถิติในทางที่ผิดหรือไม่เหมาะสม

การรักษาข้อมูลเป็นความลับโดยเคร่งครัด (Statistical Confidentiality)

หน่วยสถิติต้องรับประกันว่า มีการรักษาข้อมูลเฉพาะบุคคลหรือเฉพาะรายและข้อมูลที่เป็นความลับ ให้เป็นความลับโดยเคร่งครัด โดยจะใช้ข้อมูลดังกล่าวเพื่อวัตถุประสงค์ทางสถิติเท่านั้น และไม่มีการนำไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน

ตัวชี้วัดของหลักปฏิบัติ

- ตัวชี้วัดที่ 2.1 หน่วยสถิติมีข้อปฏิบัติหรือแนวทางการปฏิบัติให้แก่เจ้าหน้าที่เพื่อรักษาข้อมูลในกระบวนการผลิตและเผยแพร่สถิติให้เป็นความลับโดยเคร่งครัด พร้อมทั้งเผยแพร่ต่อสาธารณชน
- ตัวชี้วัดที่ 2.2 หน่วยสถิติมีบทลงโทษในกรณีที่มีการละเมิดหรือฝ่าฝืนข้อปฏิบัติหรือแนวทางการปฏิบัติในการรักษาข้อมูลให้เป็นความลับ
- ตัวชี้วัดที่ 2.3 หน่วยสถิติมีการจัดหาอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อรักษาความปลอดภัยและความถูกต้องสมบูรณ์ของฐานข้อมูลสถิติ
- ตัวชี้วัดที่ 2.4 หน่วยสถิติมีกฎระเบียบหรือข้อตกลงที่ชัดเจนสำหรับบุคคลภายนอกในการเข้าถึงข้อมูลสถิติระดับย่อย (microdata) เพื่อวัตถุประสงค์ในการวิจัย

ความถูกต้องของระเบียบวิธีทางสถิติ (Sound Methodology)

ความถูกต้องของระเบียบวิธีทางสถิติเป็นรากฐานสำคัญของคุณภาพสถิติ และความถูกต้องนี้ต้องอาศัยความพร้อมด้านเครื่องมือ กระบวนการ และความชำนาญ

ตัวชี้วัดของหลักปฏิบัติ

- ตัวชี้วัดที่ 3.1 มีกรอบการดำเนินงานด้านระเบียบวิธีสถิติในภาพรวม (แนวคิด คำจำกัดความ การจัดจำแนก ฯลฯ) สอดคล้องกับมาตรฐาน แนวทาง และแนวปฏิบัติที่ดีตามสากล
- ตัวชี้วัดที่ 3.2 มีกระบวนการที่ทำให้มั่นใจว่า แนวคิด คำจำกัดความ และการจัดจำแนกเป็นไปตามมาตรฐานและสอดคล้องกันทั้งองค์กร
- ตัวชี้วัดที่ 3.3 มีการประเมินและปรับปรุงทะเบียน/กรอบตัวอย่าง เพื่อให้มั่นใจว่า ผลผลิตสถิติจะมีคุณภาพสูง
- ตัวชี้วัดที่ 3.4 มีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาด้านสถิติให้กับบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ
- ตัวชี้วัดที่ 3.5 มีการประสานความร่วมมือทางวิชาการกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อพัฒนาระเบียบวิธีสถิติ การนำระเบียบวิธีสถิติไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และสนับสนุนให้มีเครื่องมือที่ดีขึ้น

4

กระบวนการสถิติที่เหมาะสม (Appropriate Statistical Procedures)

กระบวนการสถิติ (ตั้งแต่การเก็บรวบรวมข้อมูลไปจนถึงการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล) ที่มีความเหมาะสมถือเป็นรากฐานสำคัญของคุณภาพสถิติ

ตัวชี้วัดของหลักปฏิบัติ

- ตัวชี้วัดที่ 4.1 มีการทดสอบและปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล (โดยทั่วไปคือแบบสอบถามหรือ computer application) ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล
- ตัวชี้วัดที่ 4.2 การออกแบบการสำรวจ การเลือกตัวอย่าง และการประมาณค่าเป็นไปตามหลักวิชาการสถิติ พร้อมทั้งมีการทบทวนและปรับปรุงให้ทันสมัยเสมอ
- ตัวชี้วัดที่ 4.3 มีการกำกับดูแลการเก็บรวบรวมข้อมูล การบันทึกข้อมูล และการลงรหัสให้ถูกต้องและทันสมัยเสมอ
- ตัวชี้วัดที่ 4.4 มีการปรับแก้และแทนค่าข้อมูลที่ขาดหายอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการสถิติ

4

กระบวนการสถิติที่เหมาะสม (Appropriate Statistical Procedures)

กระบวนการสถิติ (ตั้งแต่การเก็บรวบรวมข้อมูลไปจนถึงการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล) ที่มีความเหมาะสมถือเป็นรากฐานสำคัญของคุณภาพสถิติ

ตัวชี้วัดของหลักปฏิบัติ

- ตัวชี้วัดที่ 4.5 เมื่อมีการใช้ข้อมูลจากการบริหารงาน/งานทะเบียน ควรตรวจสอบว่าประชากรสอดคล้องกับผลลัพธ์ทางสถิติที่ต้องการ การจัดจำแนก และแนวคิดที่เหมาะสม และข้อมูลจากการบริหารงาน/งานทะเบียน สมบูรณ์และทันสมัย
- ตัวชี้วัดที่ 4.6 มีการประสานความร่วมมือไปยังหน่วยผลิตข้อมูลจากการบริหารงาน ให้มีการออกแบบหรือปรับปรุงข้อมูลให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ทางสถิติ

ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ (Relevance)

สถิติทางการที่ผลิตได้ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้

ตัวชี้วัดของหลักปฏิบัติ

- ตัวชี้วัดที่ 5.1 มีกระบวนการปรึกษาหารือกับผู้ใช้ข้อมูล พร้อมทั้งกำกับดูแลและติดตามว่าสถิติสอดคล้องกับความต้องการ
- ตัวชี้วัดที่ 5.2 มีขั้นตอนในการจัดลำดับความสำคัญของผู้ใช้
- ตัวชี้วัดที่ 5.3 มีการสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้

ความถูกต้องแม่นยำและเชื่อถือได้ (Accuracy and Reliability)

สถิติทางการที่ผลิตได้ต้องมีความแม่นยำและน่าเชื่อถือ

ตัวชี้วัดของหลักปฏิบัติ

- ตัวชี้วัดที่ 6.1 มีการประเมินและตรวจสอบความสมเหตุสมผลของข้อมูลที่เกิดขึ้นได้ (ข้อมูลดิบ) ข้อมูลที่เกิดระหว่างการประมวลผล/การวิเคราะห์ และข้อมูลที่เผยแพร่
- ตัวชี้วัดที่ 6.2 มีการวัดค่าความคลาดเคลื่อนจากการเลือกตัวอย่างและความคลาดเคลื่อนที่ไม่ได้เกิดจากการเลือกตัวอย่าง พร้อมทั้งจัดทำเป็นเอกสาร
- ตัวชี้วัดที่ 6.3 มีการตรวจสอบและประเมินวิธีการผลิตสถิติทางการ เพื่อปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานครั้งต่อไป
- ตัวชี้วัดที่ 6.4 วิธีการดำเนินงานทางสถิติ (เช่น การเก็บรวบรวมข้อมูล การปรับและแปลงข้อมูล การวิเคราะห์ทางสถิติ ฯลฯ) ใช้เทคนิคทางสถิติที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล

ความเหมาะสมของเวลาและการตรงต่อเวลา (Timeliness and Punctuality)

สถิติทางการที่ให้บริการหรือเผยแพร่ ต้องเผยแพร่ในช่วงเวลาที่เหมาะสมและตรงต่อเวลา

ตัวชี้วัดของหลักปฏิบัติ

- ตัวชี้วัดที่ 7.1 ให้บริการหรือเผยแพร่สถิติทางการในช่วงเวลาที่เหมาะสม
- ตัวชี้วัดที่ 7.2 มีการกำหนดมาตรฐานการเผยแพร่สถิติทางการสู่สาธารณะ
- ตัวชี้วัดที่ 7.3 ให้บริการหรือเผยแพร่สถิติทางการตรงตามเวลาที่กำหนด
- ตัวชี้วัดที่ 7.4 ข้อมูลเบื้องต้นที่มีคุณภาพในระดับที่ยอมรับได้สามารถเผยแพร่ได้ เมื่อพิจารณาแล้วว่าเกิดประโยชน์

ความสอดคล้องและสามารถเปรียบเทียบได้ (Coherence and Comparability)

สถิติทางการมีความสอดคล้อง สามารถเปรียบเทียบข้ามช่วงเวลา และสามารถบูรณาการข้อมูลจากหลายแหล่งได้

ตัวชี้วัดของหลักปฏิบัติ

- ตัวชี้วัดที่ 8.1 สถิติทางการที่ได้จากแหล่งข้อมูลเดียวกันมีความสอดคล้องและไม่ขัดแย้งกัน
- ตัวชี้วัดที่ 8.2 สถิติทางการสามารถเปรียบเทียบข้ามช่วงเวลาได้ หากเปรียบเทียบไม่ได้ ต้องมีคำอธิบายไว้อย่างชัดเจน
- ตัวชี้วัดที่ 8.3 สถิติทางการที่ผลิตขึ้นโดยรวบรวมจากแหล่งข้อมูล ที่ต่างกัน สามารถนำมารวมกันได้เมื่อมีขอบเขต คำนิยาม หน่วยนับ และการจัดจำแนกที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน
- ตัวชี้วัดที่ 8.4 สถิติทางการในเรื่องเดียวกันแต่ผลิตจากแหล่ง ที่ต่างกันสามารถเปรียบเทียบกันได้ หากมีความ แตกต่างมีคำอธิบายไว้อย่างชัดเจน

การเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย (Accessibility)

สถิติทางการมีการนำเสนอในรูปแบบที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย เผยแพร่ด้วยวิธีการที่เหมาะสมและสะดวกต่อการใช้งาน พร้อมให้บริการและสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม ตลอดจนมีคำอธิบายข้อมูลเพื่อการใช้งานอย่างถูกต้อง

ตัวชี้วัดของหลักปฏิบัติ

- ตัวชี้วัดที่ 9.1 มีการนำเสนอและจัดเก็บสถิติทางการและคำอธิบายข้อมูลในรูปแบบที่เอื้อต่อการตีความที่เหมาะสม และการเปรียบเทียบที่มีความหมาย
- ตัวชี้วัดที่ 9.2 การเผยแพร่สถิติทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัย รวมถึงการเผยแพร่ในรูปแบบเอกสารและบริการอื่น ๆ ตามความเหมาะสม เพื่อให้มั่นใจว่า ผู้ใช้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ตามต้องการ
- ตัวชี้วัดที่ 9.3 มีกระบวนการที่ชัดเจนในการขอข้อมูลที่ไม่ได้เผยแพร่หรือขอข้อมูลเพิ่มเติม
- ตัวชี้วัดที่ 9.4 ให้บริการสถิติทางการแก่ผู้ใช้ทั้งหมดพร้อมกัน

การเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย (Accessibility)

สถิติทางการมีการนำเสนอในรูปแบบที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย เผยแพร่ด้วยวิธีการที่เหมาะสมและสะดวกต่อการใช้งาน พร้อมให้บริการและสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม ตลอดจนมีคำอธิบายข้อมูลเพื่อการใช้งานอย่างถูกต้อง

ตัวชี้วัดของหลักปฏิบัติ

- ตัวชี้วัดที่ 9.5 สามารถเข้าถึงข้อมูลระดับย่อย (microdata) เพื่อวัตถุประสงค์ในงานวิจัยตามระเบียบที่กำหนดไว้ และเผยแพร่ข้อกำหนด (protocol) ในการรักษาความลับบนเว็บไซต์ของหน่วยงาน
- ตัวชี้วัดที่ 9.6 มีคำอธิบายข้อมูล (metadata) ตามมาตรฐาน และพร้อมให้บริการ
- ตัวชี้วัดที่ 9.7 มีการจัดทำเอกสารแสดงระเบียบวิธี (เช่น กรอบแนวคิด คำนิยาม ขอบเขต การจำแนกประเภท การบันทึกข้อมูล แหล่งข้อมูล เป็นต้น) และเผยแพร่ต่อสาธารณะ

